

Motivacija učenika razredne nastave

Motivation of students in classroom teaching

mr Refik Trumić

Originalni naučni rad doi: 10.7251/NSK1401025T UDK: 159.947.5-057.874 Original scientific paper

Sažetak

U radu su teoretski obrađeni i predstavljeni: motivacija učenika razredne nastave, pojam motivacije, vrste motivacije, faktori koji doprinose uspješnoj motivaciji učenika za rad i učenje i povezanost motivacije i emocija. Razrađeni su posebno faktori motivacije učenika i faktori motivacije nastavnika. Od metoda, u radu je korištena metoda teorijske analize. Rad predstavlja skroman doprinos unapređenju nastave i učenja učenika osnovne škole.

Ključne riječi: motivacija, motivi, učenici, nastavnici, razredna nastava

Summary

In this work we theoretically elaborated and presented the following: motivation of students in classroom teaching, types of motivations, the factors that contribute to the successful motivation of students for work and learning, as well as the connection between motivation and emotions. We especially elaborated upon motivation factors of students and teachers, using the method of theoretical analysis. This work is a modest contribution to the improvement of teaching and learning of elementary school students.

Keywords: motivation, motives, students, teachers, classroom teaching.

Uvod

Djeca i mladi provode najljepši i najburniji dio svoga života u školi. Zato se kaže da je škola najvažnija stepenica u njihovom životu. "U školi stiču osnovna znanja, navike i sposobnosti, izgrađuju naučni pogled na svijet, osposobljavaju se za nastavak školovanja i studiranja i dobivaju iskustva za profesionalna zanimanja" (Ajanović i Stevanović, 1998, str. 163).

U današnje vrijeme škola sve češće postaje životna zajednica učenika, nastavnika i roditelja. U školi se, pored znanja, razvija zdrava, humana, obrazovana, kritička i kreativna ličnost učenika, razvijaju se njihovi fizički i psihički potencijali. U savremenoj školi učenik kao stvaralačka ličnost treba da je elementarno polazište u nastavi i učenju. Savremenu nastavu neophodno je shvatiti kao stvaralačku aktivnost učenika i organizacionu i motivacionu aktivnost nastavnika.

Učenje u nastavi biće uspješno ako je izgrađen sistem motivacionih postupaka. Funkcija motivacije je pokrenuti učenike na aktivnost, voditi je i završiti. Savremena nastava treba imati razvojni karakter i podsticati razvoj saznajnih, opštih i intelektualnih sposobnosti učenika, sposobnosti sticanja novih znanja i njihove primjene u novim situacijama, razvoj samostalnog i stvaralačkog mišljenja, što podrazumijeva aktiviranje intelektualnih sposobnosti. Neophodno je svim učenicima omogućiti učešće i napredovanje

Introduction

Children and young people spend the most beautiful and the most turbulent part of their lives in school. Therefore it is said that the school is the most important step in their lives. "In school they acquire basic knowledge, habits and skills, build a scientific view of the world, become qualified for further education, and gain experience for career professions" (Ajanović and Stevanović, 1998, p. 163).

Nowadays, schools have increasingly become a vital community of students, teachers and parents. Schools, alongside knowledge, help develop healthy, humane, educated, critical and creative personality of a student as well as its physical and psychological potentials. In the modern school a student, as a creative person, should be the starting point in teaching and learning. Modern teaching has to be understood as creative activity of students and organizational and motivational activity of teachers.

The process of learning in the classroom will be successful if the system of motivational processes is build. The function of motivation is to initiate the students in activity, to lead the activity and to finish it. Modern teaching needs to have developing character and encourage the development of cognitive, general and intellectual abilities of students, the ability to acquire new knowledge and its application in new situations, the development of independent and creative thinking, which involves activation of intellectual abilities. It is necessary for all students to participate

u nastavi bez obzira na stilove učenja, višestruke sposobnosti i sklonosti. "Takođe je bitno što su učenici motivisani 'iznutra' jer istraživački proces ima lično značenje za njih – njihovi intelektualni procesi prožeti su interesovanjima i emocijama" (Stojanović, 2009, str. 19).

Znamo da je Glasser kreirajući metodu kvalitetne nastave polazio od unutrašnje motivacije učenika i nastavnika. U današnjoj nastavi preovlađuje ekstrinzička, tj. vanjska motivisanost (nastavnici, roditelji i drugi).

Motivacija za nastavni rad

Motivacija za školsko učenje je, pored sposobnosti, jedan od najznačajnijih psiholoških faktora u učenju. "Motiv – opšti naziv za široku i heterogenu klasu organskih, psihičkih i sredinskih činilaca za koje je utvrđeno ili se pretpostavlja da sudjeluju u determinisanju ponašanja ljudi i životinja. U savremenoj psihologiji pod motivom se podrazumijeva ili objekt u spoljašnjoj sredini koji izaziva izvjesnu akcionu tendenciju u subjektu, ili sama ta tendencija, shvaćena kao unutrašnji činilac koji pokreće, energizuje, usmjerava, održava i zaustavlja ponašanje jedinke" (Pedagoška enciklopedija, 1989, str. 67).

Motivacija za školsko učenje i ostvarivanje ciljeva i zadataka vaspitno-obrazovnog rada dijeli se na: spoljašnju, vanjsku (ekstrinzičku) i unutrašnju (intrinzičku). Motivacija za učenje je stanje kad osoba ima motiv da nešto uči i nauči.

and progress in the classroom regardless of learning styles, multiple abilities and preferences. "It is also important that students are motivated from the inside, because the research process has personal meaning for them - their intellectual processes are imbued with interests and emotions" (Stojanović, 2009, p. 19).

We know that Glasser, creating quality teaching methodology, started from the internal motivation of students and teachers. In modern teaching extrinsic, i.e., external motivation (of teachers, parents, and others) prevails.

The motivation for teaching

The motivation for learning at school, in addition to capacity, is one of the most important psychological factors in learning. "The motive - a general term for a wide and heterogeneous class of organic, psychological and environmental factors that have been identified or suspected to participate in specifying the behavior of humans and animals. In contemporary psychology under the motif is implied an object in the environment that triggers a certain action-tendency entity or this tendency itself, understood as an internal factor that drives, energizes, directs, maintains and stops the behavior of individuals" (Pedagoška enciklopedija, 1989, p. 67).

The motivation for school learning and achieving the goals and educational work is divided into: the outer, external (extrinsic) and internal (intrinsic). The motivation for learning is a state in which a person is motivated to learn something.

Da bi učenici postigli uspjeh u učenju, bitno je da su zainteresovani i motivisani. Kod motivisanog učenika intenzivniji je misaoni napor i stepen misaone aktivnosti, bolja je koncentracija pažnje, što dovodi do boljih rezultata u učenju.

Unutrašnja motivacija predstavlja primarnu potrebu za stjecanjem znanja i vještina, za razvijanjem kompetencija, učenik je aktivan radi same aktivnosti, nije potrebna vanjska motivacija. Samo bavljenje aktivnošću kod unutrašnje motivisanih aktivnosti predstavlja nagradu. U osnovi unutrašnje (intrinzičke) motivacije leži radoznalost, stalni nemir ljudskog duha i težnja za otkrivanjem. "Fenomen motivacije od izuzetne je važnosti za tokove i ishode nastave i može utjecati na djelovanje drugih faktora koji su u nastavnom procesu neizostavni" (Muminović, 2010, str. 43). Primjer za takvu motivaciju su izuzetno razvijene opšte i specifične sposobnosti pojedinca koje bez motivisanosti mogu biti dovedene u pitanje, kao i osobine ličnosti, nivo aspiracija, znanje određene oblasti i slično.

Prema Maslovu i Glaseru, u osnovi pokretanja na aktivnost svake individue nalaze se sljedeći motivi: a) hijerarhija potreba (motiva): fiziološke potrebe, potreba za sigurnošću, potreba za ljubavlju i pripadanjem, potreba za ugledom i poštovanjem, potreba za samoaktualizacijom i b) više motiva: motiv preživljavanja, motiv ljubavi, motiv moći, motiv zabave, motiv slobode. Učenike na učenje pokreću svi navedeni motivi i oni se

In order for students to achieve success in learning, it is essential that they are interested and motivated. A motivated student has intense intellectual effort and the degree of the intellectual activity, the better concentration of attention, which leads to better results in learning.

Internal motivation is the primary need for acquiring knowledge and skills and developing competencies. The student is active because of the activity itself, he does not need external motivation. Dealing with the activity alone in inner-motivated activities represents a reward. The essential of the internal (intrinsic) motivation is curiosity, the constant restlessness of the human spirit and the pursuit for discovering. "The phenomenon of motivation is of great importance for processes and outcomes of teaching and it can affect the action of other factors that are indispensable in the learning process" (Muminović, 2010, p. 43). Examples of such motivation are highly developed general and specific abilities of the individual without which motivation can be questioned, as well as personality traits, level of aspiration, knowledge of specific areas and the like.

According to Maslow and Glasser, within the basics of activity of each individual are the following motives: a) hierarchy of needs (motives): physiological needs, the need for security, the need for love and belonging, the need for prestige and respect, the need for self-actualization and b) more motifs: the survival motive, motive of love, motive of power, motive of fun and motif of freedom. All of the above motives are interwoven among themselves thus initiate students

međusobno isprepliću. Korelacija između dvaju ili više motiva može povećati aktivnosti učenika, ali motivi se mogu sudarati i sužavati motivacijsko polje djelovanja.

Motivacioni procesi dešavaju se stalno, faktori motivacije djeluju permanentno, korelacijski odnosi stalno postoje, dok smjerovi pokretljivosti idu u pozitivnom i negativnom pravcu. Motivacijske cikluse određuju objekti, situacije i ljudi, a motivaciju i svijest o faktoru koji je pokreće i cilju koji treba ostvariti tim pokretima. "Motivacija u nastavi je stvaralačko izvorište i uporište efikasnosti u radu. Ona je pospješivač napora, graditelj ljudske svestranosti, zaštitnik pozitivnih ostvarenja i optimizma, te je otuda i ključna vrijednost ličnosti i ljudskog progresa" (Filipović, 1980, str. 66)

Motivacija kod različitih učenika istog razreda može biti prisutna u različitom stepenu. Kod motivisanog učenika veći je uloženi napor, stepen misaone aktivnosti i koncentracija pažnje, što rezultira boljim rezultatima u učenju. Da bi nastavnici uspješno organizovali rad sa učenicima, neophodno je da poznaju motivaciju.

Za učenje u nastavi treba podsticati unutrašnju (intrinzičnu) motivaciju. Najznačajniji motiv za školsko učenje je želja za znanjem, jer smisaono učenje u kome dolazi do uvidanja određenih, često složenih veza, za razliku od drugih vrsta učenja, predstavlja nagradu samu po sebi. Pa ipak, u školi je češća spoljašnja motivacija koja uključuje korištenje

for learning. The correlation between two or more motifs can increase the student activities, or motifs can collide and narrow motivational field of action.

Motivational processes occur continuously, the motivation factors operate constantly, and correlated relationships exist permanently, while directions of mobility can be positive and negative. Motivational cycles are determined by the objects, situations and people, motivation and awareness of the factors that has driven and aim to attain these movements. "Motivation in the classroom is a creative source and ground of efficiency at work. It enhances effort, it is a creator of human versatility, protector of positive achievements and optimism, and hence it is the critical value of personality and human progress" (Filipović, 1980, p. 66)

Motivation of different students of the same class can be present in varying degrees. A motivated student gives greater effort, the level of thought activity and concentration of attention, which as an outcome has better results in learning. In order to successfully organize working with students it is necessary for teachers to know the types of motivation.

The internal (intrinsic) motivation for learning in the classroom should be encouraged. The most important motive for learning at school is the desire for knowledge, because meaningful learning in which there are some certain, often complex relationships, as opposed to other types of learning, is a reward in itself. However, the external motivation that involves the use of incentives to learn, such as praise, reward, punish-

podsticaja za učenje kao što su pohvala, nagrada, kazna, takmičenje, saradnja i druge.

Spoljašnje podsticanje treba nastavnici treba da koriste privremeno dok se učenik ne upozna sa prirodom predmeta, a nakon toga moguće je razvijati unutrašnju motivaciju za učenje, želju za saznanjem, radoznalost, potrebu učenika da kroz učenje razvija i ispolji svoje sposobnosti, da ostvari kompetencije. Kako bi motivisao učenika, nastavnik treba povezivati nepoznato gradivo sa poznatim, kao i sa svakodnevnim iskustvima učenika.

Sa uzrastom učenika postaju manje značajni spoljašnji podsticaji, dok sve značajniji postaju unutrašnji motivi vezani za postavljeni zadatak i ego-motivi za afirmacijom i samopoštovanjem.

Govoreći o motivaciji u nastavnom procesu, Filipović (1980) govori o motivaciji nastavnika i motivaciji učenika kao međusobno povezanim žarištima razvoja i sreće. Među motivima vezanim za nastavnike koji su bitni za uspješno i stvaralačko odvijanje nastave on ubraja: 1) izrazita i trajna interesovanja, 2) spoznaju i doživljavanje smisla uloženi napore i ostvarenih rezultata, 3) afirmaciju svoje ličnosti, 4) odgovornost za tokove i rezultate u radu, 5) materijalno i moralno (društveno) stimulisanje rada i rezultata nastavnikove aktivnosti, 6) stručni uvid, primjer i pomoć u radu nastavnika i 7) takmičenje među nastavnicima.

Govoreći o motivaciji učenika, Filipović na prvo mjesto stavlja radoznalost,

ment, competition, cooperation and others is the most common motivation in the schools.

Teachers should use external encouraging temporarily until the students get to know the nature of the case, then it is possible to develop intrinsic motivation for learning, a desire for knowledge, curiosity, students need to develop through learning and demonstrate their abilities to achieve competence. To motivate the students, the teacher should connect the unknown with the known material, as well as everyday experiences of students.

With the age of students the external motives become less significant, while intrinsic motives related to the assigned task and ego motives for affirmation and self-esteem become increasingly important.

Speaking of motivation in the learning process, Filipović (1980) discusses the motivation of teachers and students as interrelated centers of development and happiness. Among the motives related to the teachers that are essential for successful and creative course of classes he lists: 1) a distinct and enduring interest, 2) knowledge and experience sense efforts undertaken and results achieved, 3) the affirmation of his personality, 4) responsibility for the flows and results in work, 5) material and moral (social) stimulating of work and results of the teacher's activities, 6) professional insight, example and support the work of teachers and 7) competition among teachers.

Speaking about the motivation of students, Filipović puts curiosity in the first place, aspire to greater achievements

težnju ka većim dostignućima (unutrašnje faktore motivacije), a dalje u faktore motivacije učenika ubraja i: 1) međusobno povjerenje, uvažavanje i ispomaganje u radu, 2) odgovornost u radu i kulturu rada učenika, 3) didaktičko-metodičke procese u nastavi, 4) pohvale i nagrade učenika i 5) takmičenje u grupi, kolektivu i široj zajednici.

Muminović (2010) upozorava na ometajuće faktore motivacije i zbog njihovog značaja za učinak navodi da treba kontrolisati faktore koji ne doprinose njenoj misiji. Kao faktore značajne za motivaciju u nastavi on naglašava: 1) psiho-fizičku strukturu studenata i učenika, 2) karakteristike nastavnika, 3) karakteristike nastavnog sadržaja (kurikulum), 4) nastavnu tehnologiju i 5) socio-kulturne uvjete i okruženje.

Način motivacije učenika za rad i učenje

Načini motivacije učenika na učenje su različiti. Najčešće ostvarujemo motivaciju putem kvalitetne nastave, putem ocjenjivanja i podsticanja učenika na rad i stvaranjem motivišuće i stvaralačke socioemocionalne i radne klime u razredu. Važnu ulogu u svemu ovome imaju i karakteristike ličnosti nastavnika. Učenicima treba biti jasno zašto su im potrebni sadržaji koje uče. Nastavnik im treba objasniti životne, stvarne razloge učenja. On ih mora dobro poznavati i adekvatno objasniti, što nije uvijek lako i jednostavno.

(external motivational factors), and further into the factors of motivating students lists: 1) mutual trust, respect and help in work, 2) accountability in the work and work culture of students, 3) didactical-methodological processes in teaching, 4) praises and rewards of students and 5) competition in the group, in the narrower and wider community.

Muminović (2010) warns of the disturbing factors of motivation and because of their importance for the effect states that we need to control the factors that do not contribute to its mission. As important factors for motivation in teaching he emphasizes: 1) the psycho-physical structure of students and pupils, 2) the characteristics of teachers, 3) the characteristics of the instructional content (curriculum), 4) teaching methods, 5) socio-cultural conditions and environment.

The way of student motivation for work and learning

Ways to motivate students for learning are different. We frequently achieve motivation through quality teaching, through assessment and encouraging students to work and creating a motivating and creative socio-emotional and working climate in the classroom. The personality characteristics of teachers have an important role in all of this. Students should understand why they need activities which they are learning. The teacher should explain to the students the real-life function of learning. He should be familiar with them and explain that to them adequately, which is not always easy.

Najznačajniji razlog za učenje je prirodna ljudska radoznalost, želja za znanjem, odnosno potreba da se bavimo onim što nas interesuje. Učenici će učiti sa radošću i ljubavlju ono što im je interesantno, neće pitati učitelja zašto će im koristiti stečeno znanje ukoliko im je gradivo koje usvajaju i način na koji to rade interesantan. Nastavne sadržaje učenicima treba prezentovati što interesantnije. Ukoliko je učenicima interesantan nastavni predmet ili način predavanja, lako ih je motivisati na učenje i svakako će im biti interesantnije.

Na učenike odbojno djeluju preteški i nerazumljivi sadržaji. Nastavnik se treba potruditi da učenicima dobro objasni gradivo, da ga shvate i razumiju svi učenici u razredu. Ako gradivo nije jasno učenicima neophodno je objasniti i više puta. U proces učenja neophodno je aktivno uključiti učenike i podsticati ih da pitaju, istražuju i analiziraju. Na postavljena pitanja potrebno je odgovarati uvijek sa voljom i podsticati ih.

Pitajući i iznoseći vlastito mišljenje, učenici se uče razmišljanju, saradnji, toleranciji, komunikacijskim vještinama i razvija se kod njih timski duh. Učenike treba osposobljavati da postavljaju pravilna pitanja i razvijati kod njih odgovornost za kvalitet učenja u nastavi.

Nastavnik treba upoznati osobine ličnosti učenika kako bi ih uspješnije motivisao za učenje i rad. Jako je važna osjetljivost za probleme, istrajnost, upornost, odgovornost i radoznalost učenika.

U početku učenja nastavnik koristi

The most important reason for learning is a natural human curiosity, the desire for knowledge or the need to deal with what we are interested in. Students will learn with joy and love what they consider interesting, they will not ask the teacher for what they will use this knowledge if their material that they adopt and the way they do it are interesting. Instructional contents should be presented as attractive as possible to the students. If the students consider a subject or mode of delivery interesting, it is easy to motivate them for learning and certainly it will be more interesting for them.

Students act repulsively at too difficult and incomprehensible contents. The teacher should try to explain the material to the students so that every student in the class can understand it. If the material is not clear to the students it should be explained more than once. In the learning process it is necessary to actively engage students and encourage them to ask questions, explore and analyze. These questions need to be answered gladly and students need to be encouraged constantly.

By asking and expressing their own opinions, students are learning how to think, cooperate and tolerate. They learn communication skills and also develop team spirit. Students should be trained to ask correct questions and they should develop the responsibility for the quality of learning in the classroom.

The teacher should be familiar with personality characteristics of students to make them motivated for learning and working. Sensitivity, perseverance, responsibility, and students' curiosity are very important for the problems.

spoljašnje podsticaje da bi pridobio pažnju učenika i pobudio interes za sadržaje što će doprinijeti razvoju interesa za učenje tog gradiva, nezavisno od spoljašnjih podsticaja. Neophodno je učenicima što jasnije definisati zadatke, koristiti materijale koji privlače pažnju i povećavaju radoznalost učenika, obezbijediti početne uspjehe u učenju prilagođavajući težinu zadataka nivou sposobnosti učenika s ciljem da svaki učenik doživi osjećaj uspjeha i da ne bude frustriran. Učenike je neophodno pripremati da postavljaju sebi realistične ciljeve, da sami procjenjuju njihovu realizaciju i da ne koriste često vanjske motive, naročito kaznu i pokudu.

Učenici će pokazati veći interes za učenje nastavnih sadržaja ukoliko su bolje osposobljeni za samostalni rad i ako im se pruža prilika da rade samostalno. "Zato je potrebno nastavnikovu organizovanost nastavnog časa preusmjeriti na učenikovu samoorganizovanost nastavnog časa" (Stevanović, 1998, str. 238).

Kako bi učenici uspješno savladali gradivo koje uče, jako je važno:

- zadobiti njihovu pažnju,
- učiniti sadržaje što prihvatljivijim i iskazati jasno svrhu i cilj svake lekcije,
- sa učenicima raditi zajednički što češće u timovima,
- poučiti ih da sebi postavljaju realne ciljeve,
- zadržati se na vizuelnom,
- poštovati učenička iskustva,

At the beginning of learning the teacher is using external stimulus to garner the attention of students and arouse interest in the contents which will contribute to the development of interest to learn the material, regardless of the external stimulus. It is essential to clearly define tasks to the students, use materials that attract attention and increase the curiosity of students, provide initial success in learning by adjusting the difficulty level of tasks to the abilities of students with the aim that each student experiences a feeling of success and doesn't feel frustrated. It is necessary to prepare the students to set realistic goals for themselves, to assess their implementation and not use external motives too often, especially the fine and reproaches.

Students will show a greater interest in learning of teaching contents if they are able to work independently and if they have the opportunity to work independently. "Therefore, it is better to redirect a teacher's organization of the class to the student's self-organization of the class" (Stevanović, 1998, p. 238).

In order for the students to master the material they are learning successfully, it is important:

- to get their attention
- to make facilities as acceptable as possible and show a clear purpose and aim of each lesson,
- to work together, and in teams with other students as much as possible,
- to teach them to set realistic goals for themselves,
- to keep to the visual,
- to respect the students' experiences,

- crtati, koristiti tabele, dijagrame, karte i drugo,
- pokazati im kako,
- naučiti ih da se koriste trikovima,
- stimulisati spoznajni pristup,
- naučiti ih da zapisuju predavanja,
- stvoriti uslove da vježbaju nove vještine,
- obavezno sumirati gradivo,
- osvježiti učeničku memoriju pro- vjeravanjem sadržaja koje podučavaju na sistematičan način (Miller, 2001).

U pravilnoj motivaciji učenika za rad veoma su važni i didaktičko-metodički procesi u nastavi. "Odmjereni sadržaji, problemski oklop i uspješno ovladavanje sadržajima, problemima, tehnikama i slično, organizacione radne promjene, svijest o etapnom i ukupnom napredovanju do postavljenog cilja, povezanost teorije i prakse, primjena metoda i tehnika aktivnog učenja, različitih oblika nastavnog rada, metoda i nastavnih sredstava, omogućuje veću motivaciju učenika na učenje i nastavni rad" (Šehović, Osmić i Tomić, 2004, str. 11).

Uloga školske ocjene u motivaciji učenika

Školska ocjena predstavlja očigledan i značajan motiv za rad učenika. Dobra školska ocjena podstiče učenike na rad,

- to draw, use tables, diagrams, maps and more,
- to show them how,
- to teach them how to use tricks,
- to stimulate the cognitive approach,
- to teach them to write down the lecture,
- to create conditions for practicing some new skills,
- to summarize the material
- to refresh students' memory by checking the contents which they were taught in a systematic way (Miller, 2001).

The methodological processes in the classroom are very important in the proper motivation of students for learning. "Steady facilities, the shell of the problem and successful mastering of the contents, problems, techniques and the like, the organizational changes of work, awareness of the stages and overall progress to the set destination, the connection between theory and practice, the application of methods and techniques of active learning, different forms of teaching, methods and teaching aids allow the greater student motivation for learning and teaching "(Šehović, Osmić and Tomić, 2004, p. 11).

The role of school grades in motivating students

A school grade represents an obvious and significant motive for the student work. Good school mark encourages stu-

posebno ako je pravedna. Loša školska ocjena jedan broj učenika motiviše na rad i učenje, dok jedan broj njih demotiviše. Svaki učenik voli biti nagrađen za svoj trud. Najbolja motivacija za učenje je nagrada koju u školskom učenju čine ocjena ili pohvala.

Veliki broj nastavnika rijetko ocjenjuje ili dijeli samo niske ocjene za učenikov trud, što može na njih djelovati demotivišuće. Ništa ne može tako jako traumatizovati učenike i oslabiti njihovu volju za rad kao nepravilna školska ocjena.

Karakter i priroda ocjenjivanja praćeni su mnogim slabostima i nedostacima. Istraživanja su pokazala da je ocjenjivanje složen i težak posao, da su njegovi rezultati često subjektivni i relativni. Glavni izvori teškoća, odnosno tri vrste teškoća u ocjenjivanju koje navodi Bacher (1969) nalaze se: u nastavniku, u izboru predmeta ispitivanja i u učenicima.

Teškoće u ocjenjivanju vezane za nastavnika ogledaju se u sljedećem:

- Obzirom da se nastavnici razlikuju u svojim procjenama i u ocjenjivanju učenikovog rada, u svim predmetima uočava se nedovoljna objektivnost u ocjenjivanju. Svaki nastavnik stvara ličnu praksu ocjenjivanja, što manje govori o rezultatima rada učenika, a više o nastavniku;

- Nastavnici formiraju ličnu sliku dobrog i slabog učenika koja često nema ničeg zajedničkog sa učenikovim radom ili rezultatima, ali subjektivno utiče na davanje ocjena;

students to work, especially if it is fair. Poor school mark motivates a number of students to work and learn, while a number of them demotivates. Every student likes to be rewarded for his/her efforts. The best motivation for school learning is the reward of grades or praises.

A large number of teachers rarely give low grades for a student's effort, which can be demotivating for him/her. Nothing can be so traumatizing for students and weaken their will to work as irregular school grades.

The character and nature of the evaluation are followed by many weaknesses and imperfections. Studies have shown that the evaluation is a complex and difficult job, that its results are often subjective and relative. Three main sources of difficulties according to Bacher (1969) can be found: in the teacher, in the choice of subject matter and in the students.

Difficulties in evaluating related to the teachers reflects in the following:

- Considering that teachers differ in their assessments and in assessing the student's work, in all cases an insufficient objectivity in the evaluation is evident. Each teacher creates a personal assessment practice, which says less about the results of the students, and more of the teacher;

- Teachers form a personal picture of a good and a poor student which often have nothing in common with the student's work or results, but it subjectively affects the administration of grades;

• Prilikom ocjenjivanja nastavnici se često orijentišu prema nivou uspjaha određenog odjeljenja, i u skladu sa tim isti postavljaju nivo znanja te ocjenjuju različito;

• Snažan faktor u ocjenjivanju predstavljaju simpatije i antipatije nastavnika prema učenicima;

• Često je prisutna i pojava halo-efekta, a ogleda se u tome da se pod uticajem prethodnih rezultata, informacija, ponašanja i slično, procjenjuju i svi sljedeći odgovori i postignuti rezultati u učenju, pozitivni ili negativni;

• Često je prisutan uticaj kontrasta (poslije niza slabih odgovora, osrednji odgovor učenika može se precijeniti i obratno) i pojava perseveracije (poneka pitanja nastavnik stalno postavlja – perseverativna stereotipija);

• U ocjenjivanju učenika važna je i ličnost nastavnika. Neki su strogi, drugi sitničavi, treći popustljivi i blagi i sl.

Istraživanja su pokazala da i pol učenika ima utjecaja na formiranje ocjene o njegovom uspjehu i to na štetu dječaka. Postoje razlike među nastavnicima u ocjenjivanju i u pogledu pojedinih nastavnih predmeta. Varira strogost ocjenjivanja. Nastoje se svi predmeti jednako tretirati. Sve to sužava objektivne mogućnosti za potpunije procjenjivanje učenika. Pored toga, upotreba malog broja tehnika i procedura smanjuje objektivnost ocjenjivanja. "Da bi ocjena bila motivaciono sredstvo i izvor radosti i zadovoljstva za učenike, nastavnici se moraju čuvati posebno utjecaja halo-efekta,

• In giving grades teachers are often oriented towards the level of success of a certain class, and in accordance with that they set the same level of knowledge and evaluate differently;

• An important factor in the evaluation is likes and dislikes of teachers towards students;

• A halo-effect is often present, and it is reflected in the fact that under the influence of previous results, information, behavior and the like, all of the following answers and achieved results in learning are estimated, positive or negative;

• Often the influence of contrast is present (after a series of poor response, the mediocre answer of students may be overestimated and vice versa) and the occurrence of perseverations (the teacher keeps asking the same questions - preservative stereotypes);

• In the assessment of students the personality of the teacher is also important. Some are strict, some are pedant, and some are lenient and mild, etc.

Studies have shown that the gender of students has an influence on the forming of evaluation of their success to the detriment of boys. There are differences among teachers in the evaluation in views of individual subjects. The rigor of assessment varies. All subjects should be treated equally. All this narrows the objective possibilities for a more complete assessment of students. In addition, the use of a small number of techniques and procedures reduces the objectivity of the evaluation. "In order for the score to be

moraju vodit računa o razlikama u ocjenjivanju u mlađim i starijim razredima zbog razlike u osjetljivosti učenika i truditi se da ocjena bude što objektivnija" (Tomić i Osmić, 2006, str. 301).

Objektivnije i pedagoški stimulativnije ocjenjivanje je ono koje je kontinuirano, principijelno, sveobuhvatno, odmjereno, stimulativno, pravedno, obrazloženo, transparentno i odgovorno. Ocjenjivanje je potrebno provoditi svakodnevno i u svim aktivnostima tokom cijelog nastavnog procesa i nastavnog rada što ukazuje da nema potrebe za posebnim časovima ocjenjivanja. Učenike treba osposobiti za samoocjenjivanje i za ocjenjivanje nastavnika. Najbolje je kombinirati različite metode ocjenjivanja.

Ocjenu je neophodno komentarisati i obrazložiti i podsticati učenika na samoocjenu svoga rada. "U tradicionalnoj nastavi ocjenu izvodi isključivo nastavnik, a na osnovu pamćenja i reprodukcije činjenica, radnji i vještina koje učenik demonstrira. Izostavljeno je samoocjenjivanje i grupno ocjenjivanje, izostavljeno je ocjenjivanje drugih sposobnosti. Bez obzira na sve, školska ocjena je bila i ostaće snažno sredstvo podsticanja, važno sredstvo motivisanja učenika" (Suzić, 2005, str. 446).

Školska dokimologija bi trebala tražiti rješenja za umanjivanje slabosti i poštovanje prednosti školske ocjene kao sredstva motivacije učenika na učenje.

the means for motivation and source of joy and satisfaction for students, teachers must keep away from the impact of halo-effect, they must take account of differences in assessment in younger and older classes because of the difference in sensitivity of students and try to be objective as possible" (Tomić and Osmić, 2006, p. 301).

Objective and pedagogically stimulating assessment is one that is continuous, in principle, comprehensive, measured, stimulated, fair, reasoned, transparent and accountable. The evaluation must be conducted daily in all activities throughout the teaching process and teaching work which indicates that there is no need for special classes of evaluation. Students should be trained in self-assessment and the assessment of teachers. It is best to combine different methods of evaluation.

It is necessary to comment the grade and the reasons for giving it and encourage students at self-assessment of their work. "In the traditional teaching evaluation is done exclusively by the teacher based on memorization and reproduction of facts, actions and skills demonstrated by the student. The self-assessment and group assessment are omitted, as well as the evaluation of other abilities. Despite everything, school grade was and will always remain a powerful mean of encouraging, an important mean of motivating students" (Suzić, 2005, p. 446).

Schools should seek solutions for mitigation of the weaknesses and for respecting of school grades as the means of motivating students for learning.

Emocionalna dimenzija motivacije u nastavi

Brojna istraživanja su pokazala značaj emocionalne klime u učenju učenika. Pretpostavka uspjeha u učenju i radu je povoljna radna klima. Njenu osnovu čini emocionalna klima. "Nastavna klima podrazumijeva: nastavnikovu toplinu, sudjelovanje učenika u nastavi, podsticanje odgovornosti učenika i individualne i socijalne norme nastavnika koje je prihvatio kao svoj model, količinu poticaja samopouzdanja, poticanje drugarstva, natjecanje, teškoće u nastavi (težina nastave), bliskost iskustva, disciplinu i zadovoljstvo učenika nastavom" (Jurić, 1993, str. 67).

Nastavna klima direktno utiče na doživljavanje i ponašanje učenika (rezultate učenja i disciplinu), postizanje ciljeva i zadataka nastave i motive učenja.

Analizom psihofizioloških nalaza o vezi emocija i motivacije bavio se Nenad Suzić. Pedagoške pouke koje je on izveo analizom psihofizioloških nalaza su:

- "U tradicionalnoj nastavi je zanearena emocionalnost djece;
- Naša djeca se raduju kada im saopštimo da nema nastave; postavlja se pitanje koji centar u amigdali stimuliramo kada kao rezultat imamo ovakve negativne emocije – na sceni je snažno prisutna demotivacija;
- Nastava u kojoj ima više smijeha i pozitivnih emocija može, na bazi lučenja serotonina, kod djece podstaći pozitivnu emocionalnu vezanost, motivaciju;

The emotional dimension of motivation in teaching

Numerous studies have shown the significance of the emotional climate in student learning. Prerequisite for success in learning and work is a favorable working climate. Its basis is the emotional climate. "Teaching climate means: teacher warmth, classroom participation, encouraging students responsibility and individual and social norms accepted by teachers as their model, the amount of confidence boosts, encouraging friendships, competition, difficulty in teaching (difficulty of classes), the closeness of the experience, discipline and satisfaction of students with the classes" (Jurić, 1993, p. 67).

Teaching climate directly affects the experience and behavior of students (learning outcomes and discipline), achieving the goals and tasks of teaching and learning motives.

Nenad Suzić dealt with the analysis of psychophysiological findings on the relationship between emotions and motivations. Pedagogical lessons that he performed out of the analysis of psychophysiological findings are:

- "The emotionality of children is neglected in the traditional teaching;
- Our children are happy when we announce them that there is no classes; the question is which center in the amygdala is stimulated when, as a result, we have such negative emotions- demotivation is strongly presented on the scene;
- Classes in which there are more laughter and positive emotions can en-

• Nastava kao pritisak i obaveza, u kojoj je učenik često prekidani i ometan, stimuliše kortizol i srodne hormone stresa, a time postaje neugoda koju dijete nastoji izbjeći, postaje demotiviraća;

• Kognicija može uticati na emocije, a ovaj kognitivni uticaj je moguće modelovati u nastavnim situacijama – kognicija kao osnov motivacije" (Suzić, 2002, str. 139).

Rezultati istraživanja (Suzić, 1995) su pokazali da postoji zakonit odnos između osobina nastavnika i motivacije. "Što su više izražene pozitivne osobine nastavnika, to je motivacija na časovima viša i obrnuto, veće prisustvo negativnih osobina nastavnika rezultira nižom motivacijom u nastavi" (Suzić, 2002, str. 145).

Emocionalna klima zavisi od afektivnog odnosa učenika i nastavnika međusobno, kao i od odnosa prema nastavi. Dimenzije ovog afektivnog odnosa su:

• "odnos prema sebi: samopoštovanje, osjećaj vlastite vrijednosti, samodeterminizam;

• odnos prema građivu – ono što pobuđuje sam materijal: interes, lični angažman, postignuće ili uspjeh;

• socijalni odnos: odnos učenik-nastavnik, odnos učenik-učenik, odnos učenik-grupa, intergrupne snage, slika o sebi, koedukacija" (Suzić, 2002, str. 145).

Ukoliko je socioemocionalna klima u odjeljenju povoljna i uravnotežena, učenik i odjeljenje će biti jače motivisani,

courage positive emotional attachment, motivation with children based on the secretion of serotonin;

• Classes as the pressure and obligation, in which the student is often interrupted and distracted, stimulates cortisol and related stress hormones, and thus becomes a discomfort that the child is trying to avoid, it is becoming demotivating;

• Cognition can influence the emotions and the cognitive impact can be modeled in teaching situations - cognition as the basis of motivation" (Suzić, 2002, p. 139).

The research results (Suzić, 1995) showed that there is a sizable relationship between the teacher characteristics and motivation. "The more positive qualities of teachers are expressed, the higher is motivation in classes and vice versa, greater presence of negative characteristics of teachers result in lower motivation in the classroom" (Suzić, 2002, p. 145).

Emotional climate depends on the affective mutual student-teacher relationship as well as the relationship towards the classes. Dimensions of this affective relationship are:

• "attitude towards themselves: self-esteem, self-valuation, self-determination;

• attitude towards the material – that what excites the material itself: interest, personal involvement, achievement or success;

• Social relationships: student-teacher, student-student, student-group, intergroup power, self-image, coeducation" (Suzić, 2002, p. 145).

If the socio-emotional climate in the classroom is favorable and balanced, the

što će rezultirati boljim uspjehom u nastavi i učenju.

student and the class will be more motivated, which will result in better success in teaching and learning.

Vodenje računa o učeničkim mogućnostima

Taking care of students' abilities

Na motivaciju učenika u radu snažno djeluje i vodenje računa o zahtjevima koji se pred učenika postavljaju. Svaki učenik se po nečemu razlikuje od ostalih učenika istog odjeljenja. Između učenika istog odjeljenja postoje razlike u hronološkoj, obrazovnoj i mentalnoj dobi, postoji različitost porodičnih i društvenih sredina iz kojih potječu, različit je inventar ličnog iskustva učenika, specifične su psihološke karakteristike procesa učenja (svako uči vlastitim snagama i tempom) itd.

Demands that are placed in front of students have a great impact on the motivation of students in work. Every student is different from the other students of the same class. Among the students of the same class there are differences in chronological, educational and mental age, there is a diversity of family and social environments of origin, the inventory of personal experience of students is different, the psychological characteristics of the learning process are specific (everyone learns in his/her strength and pace) and so on.

Princip individualizacije podrazumijeva prilagođavanje didaktičke aktivnosti svakom učeniku i unažavanje njegovih individualnih karakteristika. Individualizacija nastave znači orijentaciju na realne tipove učenika, uvažavanje razlika među njima i usklađivanje metoda i postupaka pedagoškog djelovanja prema tim razlikama, pomoć učenicima da napreduju svojim vlastitim tempom u skladu sa mogućnostima. Razlike među učenicima postoje u opštim sposobnostima, brzini napredovanja, motivaciji, stavovima, ali i u posebnim specijalnim sposobnostima.

The principle of individualization implies the adjustment of didactic activities to each student and taking into account his/her individual characteristics. Individual teaching means being focused on real types of students, taking into account the differences between them and harmonizing methods and procedures of pedagogical activities to these differences, helping students to progress at their own pace according to their possibilities. Differences in general skills, speed of progression, motivation, attitudes, and in particular special abilities exist among students.

Individualizacijom se nastoje ostvariti maksimalne mogućnosti u razvoju svakog pojedinca. Glavni cilj individualiza-

Individualization is trying to achieve the maximum performance in the development of each individual. The main goals of individualization are to teach

cije je naučiti učenike da uče, formirati kod njih pozitivnu motivaciju za učenje i osloboditi potencijalne sposobnosti svakog pojedinca. Potencijalna sposobnost je složena sposobnost pojedinca koja se manifestuje u svakoj pozitivnoj reakciji za koju je on sposoban. Manifestuje se u dinamičnoj razmjeni utjecaja između pojedinca i njegove sredine.

Individualizacija nastave treba da obuhvati sve učenike u odjeljenju. Može se provoditi različitim načinima diferencijacije nastave. Najlakše se ostvaruje u dopunskoj, izbornoj i fakultativnoj nastavi. U redovnoj nastavi individualizacija se najlakše provodi individualnim radom učenika posebno na diferenciranim zadacima prema određenim individualnim razlikama. Individualnim radom učenici rade svojim vlastitim tempom. Individualizaciji nastave može doprinijeti i grupni oblik rada sa unutrašnjom podjelom rada među članovima, a posebno programirana nastava. Individualizacija se može postići i aktivnošću u tradicionalnoj nastavi, frontalnim oblikom rada (variranjem nastavnog rada primjenom različitih izvora znanja, izmjenom nastavnih metoda, izmjenom različitih aktivnosti).

Individualizacija se postiže, pored ostalog, i diferencijacijom nastave u sadržaju i načinu rada u toj mjeri da se zadovolje individualne razlike među učenicima. Individualizacijom nastave teže se maksimalno iskoristiti psihofizičke snage učenika radi njihovog intenzivnijeg razvoja, čime se u još većoj mjeri

students how to learn, form a positive motivation for learning and unleash the potential abilities of each individual. Potential ability is a complex ability of an individual that is manifested in each of the positive response for which he/she is capable of. It manifests through dynamic exchange of influence between individuals and their environment.

Individual teaching should involve all students in the class. It may be implemented by different ways of differentiation of classes. The easiest way is realized through supplementary, elective and facultative classes. In the regular classes individualization is easiest carried out through individual work of students especially on differentiated tasks according to specific individual differences. Students work individually at their own pace. The group work with the internal division of work among the members and especially programmed classes can contribute to the individualization. The individualization can be achieved through activities in traditional classes by the frontal form of work (different forms of teaching using various sources of knowledge, modification of teaching methods, and modification of various activities).

Individualization is also achieved, among other things, by differentiation of classes in content and manner of work to the extent which satisfy individual differences among students. The aim of individualization of teaching is to take maximum advantage of psychophysical forces of students for their intensive development, which is an even greater real-

ostvaruje princip adekvatnosti i anticipacije.

Nastavnik mora poznavati svakog učenika i permanentno pratiti individualni razvoj.

ization of the principle of adequacy and anticipation.

The teacher must know each student and permanently monitor individual development.

Motivacija nastavnika

Među najvažnije motive nastavnika koji imaju udjela u stvaralačkom zasnivanju i odvijanju nastave Filipović (1980) ubraja: izrazito i trajno interesovanje, spoznaju i doživljavanje smisla uloženi napora i ostvarenih rezultata, afirmaciju svoje ličnosti, težnju za otkrivanjem novih znanja, vještina i navika, višestruke sposobnosti pojedinca i mogućnosti stvaralačkog usavršavanja koncepcija i tehnologije nastavnog rada, odgovornost za tokove i rezultate u radu, materijalno i moralno (društveno) stimulisanje rada i rezultata, stručni uvid, primjer i pomoć u radu nastavnika i takmičenje među nastavnicima.

U savremenoj nastavi nastavnik je sve više "organizator i voditelj nastavnog procesa, koordinator, mentor, partner, ravnopravni saradnik, tražitelj i davatelj informacija, planer, istraživač, motivator, inicijator, terapeut, dijagnostičar i drugo. Njegova prvenstvena uloga je da učenicima bude od pomoći u razvoju njihovih fizičkih i psihičkih potencijala, kao i da im pomogne da svako od njih dostigne svoj individualni maksimum" (Stevanović, 1998, str. 321).

Izrazito i trajno interesovanje za uspješno obavljanje vaspitno-obrazovne

Motivation of teachers

As the most important motives of teachers who have part in the creative forming and development of classes Filipović (1980) listed these: distinct and permanent interest, cognition and experience of undertaken efforts and achieved results, the affirmation of his/her personality, striving for seeking new knowledge, skills and habits, multiple individual's abilities and capabilities of creative training concepts and technology of teaching, responsibility for the flows and results of work, material and moral (social) stimulating of work and results, expert insight, example and support of the work of teachers and competition among teachers.

In modern teaching a teacher is more of an "organizer and leader of the teaching process, coordinator, mentor, partner, equal collaborator, seeker and provider of information, planner, researcher, motivator, initiator, therapist, diagnostician, and more. His/her primary role is to be helpful in the development of physical and mental potential of students, as well as to help them to reach their individual maximum" (Stevanović, 1998, p. 321).

Distinct and permanent interest in the successful conduct of educational activities is an important initiator of teacher's

aktivnosti je važan pokretač rada nastavnika koji mu omogućuje lakše savladavanje prepreka u toku pripreme za poziv i lakše obavljanje dužnosti učitelja u bilo kojem društvu. Ovo je usmjereno na zadovoljavanje postojećih interesa. Usmjerenost je na mogućnost organizovanja humane vaspitno-obrazovne komunikacije u nastavi, dijaloga. Izvor je nove energije i uspjeha u radu, osobnog zadovoljstva i pravilnog vaspitanja učenika. Ukoliko nastavnik spozna i doživi smisao napora koji ulaže i doživi smisao ostvarenih rezultata, bilo u svom osobnom osposobljavanju, bilo u razvoju učenika sa kojima radi, to može biti snažan podsticaj za njegov dalji rad. Ukoliko nastavnik doživi svoj rad kao nedovoljno smislen, a uložene napore bespredmetnim, ukoliko uoči nesklad između ostvarenih rezultata, može se frustrirati, što može djelovati demotivirajuće na njegove nove podsticaje i spriječiti stvaralačke rezultate.

Za uspjeh u nastavnom radu važna je afirmacija nastavnikove ličnosti. Ukoliko nastavnik ima zasluženi ugled u očima učenika, kolega, roditelja, šire javnosti, to će predstavljati pozitivno i snažno izvorište mobilnosti u vaspitno-obrazovnom procesu i na putu savladavanja teškoća. U suprotnom, može doći do krize afirmacije, pada ugleda i negativne motivacije.

Kreativan i stvaralački nastrojen nastavnik stalno teži da otkriva nova znanja, vještine i navike, da razvija svoje sposobnosti, usljed čega usavršava kon-

work that allows him/her to overcome obstacles in the course of preparing for the call and to perform the duties of a teacher in any society. The aim of this is to satisfy the existing interests. It is focused on the possibility of organizing a humane educational communication in teaching-dialogue. It is a source of new energy and success in work, personal satisfaction and the proper education of students. If a teacher learns and experiences the significance of the effort invested and experiences the meaning of achievements, either in his/her personal capabilities, either in the development of students whom he/she is working with, it can be a powerful incentive for his/her future work. If the teacher experiences his/her work as meaningful, and the efforts made pointless, if he/she notices a discrepancy between the results obtained, he/she can be frustrated, which can be demotivating at his/her new motives and it can prevent his/her creative results.

For success in teaching, the affirmation of the teacher's personality is important. If a teacher has a well-deserved reputation in the eyes of students, colleagues, parents, the general public, it will present a positive and powerful source of mobility in the educational process and in the way of overcoming difficulties. Otherwise, it may come to a crisis of affirmation, falling of reputation and negative motivation.

A creative-minded teacher is constantly striving to discover new knowledge, skills and habits, to develop his

sepciju i tehnologiju nastavnog rada, što može imati jaku motivacionu ulogu u profesionalnom radu i životu nastavnika. "Ona na najbolji način gradi uslove za stvaralačku transformaciju ličnosti nastavnika i polaznika, teorije i prakse nastavnog rada. Otvorenost prema novim mogućnostima, idejama, rješenjima, tehnikama, uz prisustvo kritičke procjene o valjanosti novog i ustaljenog, rasplamsava radoznalost, rada radost u radu i jača afirmaciju u sopstvenim očima i očima drugih, čuva nastavnika i nastavu od 'more dosade', samozadovoljstava, formalizma, dogmatizma i drugih slabosti" (Filipović, 1980, str. 61).

Veoma važan motiv koji je stalni pratilac nastavnikovog ispoljavanja kao vaspitača je odgovornost za tokove i rezultate u radu, a po istom autoru "svijest o preuzetoj obavezi i značaju nastave za razvoj učenika i društva služi kao etički okvir nastavnikovog angažovanja, izvor nadahnuća i pregnuća u radu" (Ibidem, str. 61).

Važan faktor motivacije nastavnika za rad čini i materijalno i moralno (društveno) stimulisanje rada i rezultata nastavnikove aktivnosti. Nastavnike moti više na rad i adekvatna stručna pomoć u radu, stručni uvid i primjer. Uspješnijem radu doprinosi i takmičenje u radu među nastavnicima i vrednovanje u skladu sa kvalitetom rada i rezultata.

skills, which results in improvement of design and technology of teaching work, which can have a strong motivational role in the professional life and work of a teacher. "It builds in the best way the conditions for the creative transformation of the personality of the teacher and students, the theory and practice of teaching. The openness to new possibilities, ideas, solutions, techniques with the presence of a critical assessment of the validity of the new and the usual ignites curiosity, generates joy in work and makes stronger affirmation in his own eyes and the eyes of others, keeps the teacher and teaching out of 'boredom', self-satisfaction, formalism, dogmatism and other ailments" (Filipović, 1980, p. 61).

A very important motive which is the constant companion of a teacher as an educator is a responsibility for developments and results in the work, and by the same author "awareness of a commitment and the importance of teaching for student development and society serve as an ethical framework of teacher engagement, a source of inspiration and efforts in work" (Ibidem, p. 61).

An important factor in motivating teachers to work is both material and moral (social) stimulation of the work and results of the teacher's activities. Adequate professional assistance in work, professional insight and example also motivate teachers to work. Also, the competition in work among teachers and evaluation according to the quality of work and results contribute to successful work.

Zaključak

Motivacija za nastavu i učenje je jako bitna pretpostavka uspješnih ishoda učenja učenika. Motivacija učenika razredne nastave je u početku ekstrinzična (vanjska), a postepeno je važno razvijati unutrašnju (intrinzičnu) motivaciju za učenje.

U školskom učenju jako je važna motivacija i nastavnika i učenika. Takođe je važno znati da pozitivna socioemocionalna klima rezultira pozitivnom motivacijom učenika. Dužnost je nastavnika da poznaje temeljito motivaciju, kao i motive koji mogu rezultirati pozitivnim ishodima učenja učenika.

Pravilnom motivacijom učenika za nastavu i učenje doprinijet ćemo srećnijem i humanijem razvoju i životu učenika razredne nastave, a time i motivaciji nastavnika.

Literatura

- Ajanović, Dž. i Stevanović, M. (1988). *Školska pedagogija*. Sarajevo: Prosvjetni list.
- Filipović, N. (1980). *Didaktika*. Sarajevo: IGKRO "Svjetlost".
- Jurić, V. (1993). Školska i razredno-nastavna klima. U: *Priručnik za ravnatelje*. Zagreb: Znamen.
- Miller, B. (2001). *Kako ostvariti uspješan kontakt sa učenicima*. Sarajevo: ABC Fabulas.

Conclusion

The motivation for teaching and learning is a very important precondition for successful student learning outcomes. At the beginning, motivation of students is extrinsic (external), and it is important to gradually develop an internal (intrinsic) motivation for learning.

Motivation of both teachers and students is very important in the learning activity. It is also very important to know that a positive socio-emotional climate is resulting in positive motivation of students. It is the duty of teachers to be thoroughly familiar with the motivation and motives that may result in positive learning outcomes of students.

Proper motivation of students for teaching and learning will contribute to happier and more humane development and life of students, hence the motivation of teachers.

References

- Ajanović, Dž. i Stevanović, M. (1988). *Školska pedagogija*. Sarajevo: Prosvjetni list.
- Filipović, N. (1980). *Didaktika*. Sarajevo: IGKRO "Svjetlost".
- Jurić, V. (1993). Školska i razredno-nastavna klima. U: *Priručnik za ravnatelje*. Zagreb: Znamen.
- Miller, B. (2001). *Kako ostvariti uspješan kontakt sa učenicima*. Sarajevo: ABC Fabulas.

- Muminović, H. (2010). Motivacija u nastavi i kreativni rad studenata i učenika. Internet.
- Pedagoška enciklopedija II. (1989). Sarajevo. Beograd. Zagreb.
- Stevanović, M. (1998). *Didaktika*. Tuzla: RAS
- Stojanović, A. (2009). Mogućnosti efikasnijeg učenja u savremenoj školi. U: Zbornik radova "Škola po mjeri" sa Međunarodnog znanstvenog skupa u Puli, str. 15–24.
- Suzić, N. (2002). *Emocije i ciljevi učenika i studenata*. Banja Luka: TT-centar.
- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka:
- Šehović, M., Osmić, I. i Tomić, R. (2004). Motivacija u nastavi – važan faktor uspješnog rada. Imperativ u radu nastavnika. *Prosvjetni list*. Sarajevo: 10–11.
- Tomić, R. i Osmić, I. (2006). *Didaktika*. Tuzla: Offset.
- Muminović, H. (2010). Motivacija u nastavi i kreativni rad studenata i učenika. Internet.
- Pedagoška enciklopedija II. (1989). Sarajevo. Beograd. Zagreb.
- Stevanović, M. (1998). *Didaktika*. Tuzla: RAS
- Stojanović, A. (2009). Mogućnosti efikasnijeg učenja u savremenoj školi. U: Zbornik radova "Škola po mjeri" sa Međunarodnog znanstvenog skupa u Puli, str. 15–24.
- Suzić, N. (2002). *Emocije i ciljevi učenika i studenata*. Banja Luka: TT-centar.
- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka:
- Šehović, M., Osmić, I. i Tomić, R. (2004). Motivacija u nastavi – važan faktor uspješnog rada. Imperativ u radu nastavnika. *Prosvjetni list*. Sarajevo: 10–11.
- Tomić, R. i Osmić, I. (2006). *Didaktika*. Tuzla: Offset.